

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА

Кафедра політології

Проректор з науково-педагогічної роботи

Ірина ЛОМАЧИНСЬКА
2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА В СУЧАСНІЙ
ДЕМОКРАТІЇ»

Рівень вищої освіти

другий (магістерський) рівень

Галузь знань

Н Сільське, лісове, рибне господарство та
ветеринарна медицина

Спеціальність

Н5 Водні біоресурси та аквакультура

Освітньо-професійна програма

Охорона, відтворення та раціональне
використання гідробіоресурсів

ОНУ
2026

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія, теорія і практика в сучасній демократії». Одеса: ОНУ. 2026. - 20 с.

Розробник: **І.В. Бубнов**, кандидат історичних наук, доцент кафедри політології ОНУ імені І.І. Мечникова

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології
Протокол № 1 від « 31 » серпня 2026 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

Наталя КАДУК
(прізвище та ініціали)

Погоджено із гарантом ОПП

Охорона, відтворення

та раціональне використання гідробіоресурсів

(підпис)

Марина БУРГАЗ
(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) **ФМВМСПН**

Протокол № 1 від « 01 » вересня 2026 р.

Голова НМК

(підпис)

Ірина МИЛОСЕРДНА
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № __ від « __ » __ 20 __ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № __ від « __ » __ 20 __ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(прізвище та ініціали)

1.Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Загальна кількість кредитів – 3/3 годин – 90/90 змістових модулів – 2/2	Галузь знань Н <u>Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина</u> (шифр і назва) Спеціальність Н5 <u>Водні біо-ресурси та аквакультура</u> (код і назва) Рівень вищої освіти: <i>Другий</i> (магістерський)	<i>Вибіркова дисципліна</i>	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		<i>1-й</i>	<i>1-й</i>
		<i>Семестр</i>	
		<i>2-й</i>	<i>2-й</i>
		<i>Лекції</i>	
		16 год.	6 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		14 год.	4 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		год.	год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		60 год.	80 год.
		Форма підсумкового контролю: залік/ залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою дисципліни є формування у здобувачів необхідних знань, навичок та цінностей, пов'язаних з ефективною, поінформованою і компетентною демократичною взаємодією громадян у суспільстві, розвиток у них фундаментальних засад демократичної політичної культури і вміння застосовувати політичні знання в своїй професійній і громадській діяльності

Завданнями дисципліни є: систематизація і роз'яснення основних понять та проблем теорії і практики демократії, необхідних для осягнення засад аналізу сучасного політичного процесу і розвитку громадянської активності здобувачів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Історія, теорія і практика в сучасній демократії» здобувач повинен.

знати:

- 1) основні закономірності змін історичних форм сучасної теорії демократії;
- 2) філософські засади демократичного врядування;
- 3) ключові концепції та теорії демократії, їх еволюцію;
- 4) ключові принципи розвитку та функціонування демократії;
- 5) механізми демократії, їх роль та особливості ефективного функціонування;
- 6) принципи формування громадянського суспільства, чинники що сприяють його розвитку та виклики пов'язані з його утвердженням;
- 7) особливості формування активного громадянина, як одного з ключових суб'єктів демократичного врядування; виклики і загрози демократії в сучасному світі.

вміти:

- 1) визначати теоретичні, духовні та прикладні аспекти демократичного світогляду;
- 2) критично аналізувати інформацію, розглядати питання з різних позицій та приймати обґрунтовані рішення;
- 3) працювати спільно з іншими задля досягнення мети, ефективно взаємодіяти з людьми різних поглядів та переконань;
- 4) ідентифікувати існуючі проблеми демократичного правління та формувати власну позицію щодо їх вирішення;
- 5) застосовувати інструменти громадської участі для вирішення суспільних проблем;
- 6) здійснювати ефективну комунікацію з органами влади, громадськими організаціями та мас-медіа.

володіти: навичками чіткого оперування понятійно-категоріальним апаратом, методикою формулювання та обґрунтовування базових положень з проблематики явища демократії.

Опанування цієї навчальної дисципліни забезпечує набуття здобувачами навичок і компетентностей направлених на досягнення наступних глобальних

цілей сталого розвитку до 2030 року, проголошених резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1, визначених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722, зокрема: Ціль 16: сприяння побудові миротлюбного і відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях..

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Поняття, генеза та моделі демократії.

Тема 1. Вступ до курсу. Поняття та виміри демократії.

Етимологічні визначення демократії. Нормативний і емпіричний підходи. Відмінні характеристики демократії. Типологія демократії.

Тема 2. Історичний розвиток демократії.

Первісна демократія. Витоки демократії в Античному світі. Розвиток демократичних ідей у період Середньовіччя.

Тема 3. Основні сучасні концепції та моделі демократії.

Демократія класичного лібералізму. Колективістські концепції демократії. Теоретичні моделі плюралістичної демократії. Роль мас в сучасних демократіях.

Тема 4. Умови і шляхи переходу до демократії.

Ціннісні і раціонально-утилітарні обґрунтування необхідності демократії. Характеристика основних передумов демократизації. Загальні моделі і закономірності демократизації.

Змістовий модуль 2. Демократія у практично-інституційному вимірі

Тема 5. Інститути демократії: структури та функції.

Парламент, уряд, судова система як опори демократії. Виборчі системи та їх вплив на демократію. Роль конституції та права у демократії.

Тема 6. Громадянське суспільство і демократична участь.

Громадянське суспільство і його роль у функціонуванні демократичного правління. Соціальні рухи та громадська активність. Громадська участь у процесах прийняття рішень.

Тема 7. Демократія і медія: виклики інформаційного суспільства.

Свобода слова як основа демократії. Електронна демократія та цифрове голосування. Вплив соціальних мереж та інтернету на політичну участь. Проблеми дезінформації та маніпуляцій у політичному процесі.

Тема 8. Проблеми розвитку демократії в контексті сучасних глобалізаційних викликів та шляхи їх вирішення.

Зниження рівня довіри до демократичних інституцій. Популізм як ключовий виклик демократії. Проблеми ефективності представницьких органів влади та публічної політики. Основні шляхи щодо адаптації демократії до сучасних викликів і загроз.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	ін д	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Поняття, генеза та моделі демократії												
Тема 1. Вступ до курсу. Поняття та виміри демократії.	10	2	2	-	-	6	12	1	1	-	-	10
Тема 2. Історичний розвиток демократії.	12	2	2	-	-	8	10	-	-	-	-	10
Тема 3. Основні сучасні концепції та моделі демократії.	12	2	2	-	-	8	12	1	1	-	-	10
Тема 4. Умови і шляхи переходу до демократії.	11	2	2	-	-	7	11	1	-	-	-	10
Разом за змістовим модулем 1	45	8	8	-	-	29	45	3	2	-	-	40
Змістовий модуль 2. Демократія у практично-інституційному вимірі												
Тема 5. Інститути демократії: структури та функції.	10	2	-	-	-	8	11	1	-	-	-	10
Тема 6. Громадянське суспільство і демократична участь	12	2	2	-	-	8	10	-	-	-	-	10
Тема 7. Демократія і медія: виклики інформаційного суспільства.	11	2	2	-	-	7	12	1	1	-	-	10
Тема 8. Проблеми розвитку демократії в контексті сучасних глобалізаційних викликів та шляхи їх вирішення.	12	2	2	-	-	8	12	1	1	-	-	10
Разом за змістовим модулем 2	45	8	6	-	-	31	45	3	2	-	-	40
Усього годин	90	16	14	-	-	60	90	6	4	-	-	80

5. Теми семінарських занять (не передбачено)

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин (денна форма навч)	Кількість Годин (заочна форма навч)
Змістовий модуль 1. Поняття, генеза та моделі демократії			
1	Демократія як принцип політичної організації та життєдіяльності суспільства 1. Основні поняття демократії. 2. Нормативні й емпіричні дефініції демократії та їх взаємозв'язок. 3. Багатоманітність сучасних концепцій демократії, їх переваги і недоліки.	2	1
2	Генеза уявлень про демократію від часів Античності до Нового часу 1. Сутність первіснообщинної демократії. 2. Афіньська демократія як деспотія більшості. 3. Доля демократії у середньовічній Європі. Християнське розуміння демократії. 4. Основні етапи становлення та розвитку демократії у Новий час (концепції Дж. Локка, Ж. Ж. Руссо, Ш. Монтеск'є).	2	-
3	Новітні концепції та моделі демократії 1. Концепція ліберальної демократії: основні риси та недоліки. 2. Характеристика сучасних теоретичних концепцій і моделей демократії (колективістські моделі демократії; плюралістична, елітарна, партисипаторна теорії демократії).	2	1
4	Сучасні демократичні транзити 1. Рационально-утилітарні та ціннісні обґрунтування демократії 2. Економічні і соціальні передумови демократії. 3. Роль політичної культури у становленні демократії. 4. Роль геополітичних факторів у процесах переходу до демократії.	2	-
Змістовий модуль 2. Демократія у практично-інституційному вимірі			
5	Громадянське суспільство і демократична участь. 1. Поняття, структура і функції громадянського суспільства 2. Поняття політичної і громадянської культури. 3. Основні виміри громадянської культури. 4. Форми громадянської участі та зміцнення демократії	2	-
6	Демократія в епоху цифрових технологій 1. Електронна демократія та цифрове голосування. 2. Роль соціальних медіа у розвитку чи кризі демократії 3. Фейкові новини, дезінформація та їх вплив на політичні процеси.	2	1
7	Кризи демократії: загрози та виклики сучасного світу.	2	1

	1. Популізм, радикалізм, постправда як виклики. 2. Зростання авторитаризму та зниження рівня довіри до демократичних інституцій. 3. Основні шляхи щодо адаптації демократії до сучасних викликів і загроз.		
Разом		14	4

7. Теми лабораторних занять. (не передбачено)

8. Самостійна робота.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (д.в)	Кількість годин (з.в.)
	Змістовий модуль 1. Поняття, генеза та моделі демократії		
1	Тема 1. Вступ до курсу. Поняття та виміри демократії.. Опрацюйте рекомендовану літературу. На підставі лекційного матеріалу підготуватися до виконання тематичного тестового завдання. Визначте умови формування, сутність та зміст концепту демократії. Поясніть який зміст укладається в поняття демократії. Проаналізуйте суттєві, системотвірні ознаки демократії. Охарактеризуйте базові конституційні принципи демократії.	6	10
2	Тема 2. Історичний розвиток демократії. Опрацюйте рекомендовану літературу. На підставі лекційного матеріалу підготуватися до виконання тематичного тестового завдання. Поясніть сутність первіснообщинної демократії. Визначте характерні риси афінської демократії. Охарактеризуйте роль демосу в афінській демократії. Поясніть сутність християнського розуміння демократії. Визначте роль середньовічної Церкви у формуванні принципів представницького правління. Підготуватися до дебатів на тему «Чи була антична демократія справді демократичною?»	8	10
3	Тема 3 Основні сучасні концепції та моделі демократії. Опрацюйте рекомендовану літературу. Підготувати есе щодо власного бачення ідеальної демократії. Поясніть сутність ліберальної демократії. Визначте у чому переваги та недоліки ліберальної демократії. Обґрунтуйте сутність плебісцитарної партійної демократії. Охарактеризуйте концепцію колективістської демократії. Поясніть сутність твердження: демократія – це баланс груп інтересів. На окремих прикладах здійсніть аналіз сучасних прикладів моделей демократії в країнах (наприклад, Швеція, США, Індія).	8	10
4	Тема 4. Умови і шляхи переходу до демократії. Опрацюйте рекомендовану літературу. На підставі лекційного матеріалу підготуватися до виконання тематичного тестового завдання. Проаналізуйте сутність та значення економічних та	7	10

	соціальних передумов демократії. Визначте роль соціокультурних чинників щодо переходу до демократії. Охарактеризуйте зовнішні передумови переходу до демократії. Порівняти основні сучасні моделі демократизації на прикладах окремих держав. Визначити головні закономірності процесів демократизації.		
	Разом у змістовому модулі 1	29	40
	Змістовий модуль 2. Демократія у практично-інституційному вимірі		
5	Тема 5. Інститути демократії: структури та функції. Опрацюйте рекомендовану літературу. На підставі лекційного матеріалу підготуватися до виконання тематичного тестового завдання. Визначити проблеми та перспективи функціонування інститутів представницької демократії. Охарактеризувати ключові цінності, принципи і особливості представницької демократії. Проаналізувати умови, необхідні для ефективного функціонування представницької влади. Колективна робота на тему «Яка виборча система краще працює в багатонаціональних державах».	8	10
6	Тема 6. Громадянське суспільство і демократична участь. Опрацюйте рекомендовану літературу. Підготовка до дебатов на тему «Чи достатньо громадянської активності для впливу на політику?» Визначити сутність громадянського суспільства та головні закономірності його функціонування. Проаналізувати відмінності громадянського суспільства від держави. Охарактеризувати головні умови формування громадянського суспільства. Проаналізувати приклади успішних громадянських ініціатив (наприклад, «Грета Тунберг і кліматичний активізм»).	8	10
7	Тема 7. Демократія і медіа: виклики інформаційного суспільства. Опрацюйте рекомендовану літературу. На підставі лекційного матеріалу підготуватися до виконання тематичного тестового завдання. Підготовка до дискусії на тему «Чи впливають соціальні медіа на якість демократії?» Охарактеризувати роль мас-медіа в демократичному суспільстві. Проаналізувати як медіа висвітлюють демократичні вибори (через реальні приклади з новин). Визначити роль соціальних медіа у розвитку чи кризі демократії. Практичне завдання – розробити власний варіант стратегії для розвитку медіаграмотності.	7	10
8	Тема 8. Проблеми розвитку демократії в контексті сучасних глобалізаційних викликів та шляхи їх вирішення. Опрацюйте рекомендовану літературу. Підготуватися до дебатов на тему «Чи є авторитаризм серйозною загрозою для сучасних демократій?» Здійснити аналіз кейсів: зростання популізму в сучасних демократіях (США, Угорщина, Бразилія). Визначити основні	8	10

	шляхи рішень задля подолання кризи довіри до демократії Проаналізувати, чи можуть сучасні технології (електронне голосування, блокчейн тощо) зробити демократію ефективнішою.		
	Разом у змістовому модулі 2	31	40
	Усього годин	60	80

До самостійної роботи відноситься: [1] – підготовка до лекцій, практичних занять; [2] – написання рефератів/презентацій, есе; [3] — підготовка до дискусій та колоквиумів.

9. Методи навчання

При вивченні навчальної дисципліни «Історія, теорія і практика в сучасній демократії» застосовуються словесний, наочний, практичний методи навчання: читання лекції, опрацювання текстів основних робіт дослідників, роботу з навчальною та спеціальною літературою, індивідуальні консультації.

Словесні та наочні методи навчання (лекційні заняття; опитування; консультування; доповіді та мультимедійні презентації);

Практичні (тестові вправи; опрацювання матеріалу шляхом підготовки презентації, написання тематичних есе);

Колективне та індивідуальне опрацювання завдань (колективне обговорення, виконання та презентація ІНДЗ, обговорення проблемних питань та результатів самостійної роботи).

Для розв'язання учбово-професійних завдань навчальної дисципліни застосовано комплексний підхід до діяльності у процесі навчання. Використовуються класичні дидактичні методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності (лекція-пояснення, бесіда, контроль, самоконтроль, взаємоконтроль і т.п.)

Основні форми (методи) проведення занять – це різні типи лекцій, а також практичні заняття – теоретичне обговорення питань, дискусія, співбесіда, реферативна форма, презентація, інтерактивний онлайн дискурс

10. Визнання результатів, отриманих в системі неформальної/інформальної освіти

В рамках опанування цієї навчальної дисципліни здобувач може пройти освітні або професійні курси/тренінги, професійне стажування, онлайн-курси на масових платформах чи у системі громадянської освіти.

Орієнтовний перелік курсів, які дотичні змісту цієї навчальної дисципліни

Назва освітньої платформи	Назва курсу	Посилання
Prometheus	Україна на шляху до ЄС	https://prometheus.org.ua/prometheus-free/ukraine-road-to-eu/
Prometheus	Громадський активізм: без пошкоджень та	https://prometheus.org.ua/prometheus-free/hromadskyi-aktyvizm-bez-poshkodzhen-ta-provadzhen/

Vumonline	Сталість соціальних змін: згуртування громад	https://vumonline.ua/course/sustainability-of-social-changes-community-cohesion/
Vumonline	Як розслідувати порушення на виборах	https://vumonline.ua/course/how-to-investigate-election-violations/
Vumonline	Права людини в дії	https://vumonline.ua/course/human-rights/
Vumonline	Громадськість та влада: дієві механізми впливу	https://vumonline.ua/course/public-and-government/

Здобувач має право також обрати самостійно освітню платформу та курс, які відповідають змісту цієї навчальної дисципліни.

Результати, отримані в системі неформальної/інформальної освіти, засвідчуються відповідним сертифікатом, де вказуються обсяг годин (або кількість кредитів ЄКТС) та здобуті компетентності та результати навчання. Такі результати можуть бути зараховані як результати поточного, періодичного або підсумкового контролю за цією навчальною дисципліною за процедурами, визначеними

«Положенням про порядок визнання у вищій та фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова та відокремленому структурному підрозділі «Фаховий коледж ОНУ імені І. І. Мечникова»
https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/polozennya/polozhennya_neformal_na_osvita_2024_final.pdf

11. Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Засоби діагностики якості освіти включають в себе поточний, періодичний та підсумковий контроль.

Поточний контроль: усний контроль: індивідуальне і фронтальне опитування, захист рефератів/презентацій, доповідь; письмовий контроль: оцінювання якості виконання самостійної роботи за темами;

Періодичний контроль: тестовий контроль: оцінювання контрольних робіт за змістовими модулями (можливо тестування, контрольне опитування).

Підсумковий контроль: залік

Критерії оцінювання результатів навчання:

Опитування на занятті, участь здобувачів в обговоренні проблемних питань	0	Здобувач не бере участь у практичному занятті, є лише спостерігачем; ніколи не виступає і не задає питання; дає неправильні відповіді на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і джерел.
	1-4	Здобувач іноді бере участь в практичному занятті; частково виступає і задає питання; допускає помилки під час відповідей на запитання; показує пасивну роботу на практичних заняттях; показує фрагментарні знання понятійного апарату і літературних джерел.

	5-10	Здобувач бере активну участь у практичному занятті, в обговоренні проблемних питань, користується додатковою літературою; вміє сформулювати своє ставлення до проблеми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; здатний публічно представити матеріал.
Виконання рефератів за однією із запропонованих тем; доповідь та демонстрація презентації	0	Не зараховуються реферати (довповіді) та презентації, які виконані не самостійно або запозичені з мережі Інтернет.
	3	Доповідь та презентація самостійними, але не опрацьована актуальність, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал є формальним, висновки не конкретизовані (відсутні), тема не розкрита.
	4-5	Доповідь та презентація виконані самостійно, оформлення відповідає вимогам із незначними порушеннями, опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз містить неточності, усно здобувач пояснює матеріал невпевнено, змістовний матеріал представлений добре, у висновку сформульовані загальні висновки, тема загалом розкрита із незначними прогалинами.
	6-8	Доповідь та презентація виконані самостійно, опрацьована актуальність теми із зазначенням невирішених раніше аспектів, теоретичний аналіз ґрунтовний, здобувач без допомоги викладача пояснює матеріал, самостійні висновки, тема загалом розкрита, інформація у презентації подана із використанням самостійно розроблених схем, містить посилання на джерела, хоча здобувач іноді недостатньо вміло в усній формі може сформулювати деякі положення доповіді.
	9-10	Доповідь та презентація виконані самостійно, актуальність розкрита із зазначенням невирішених раніше аспектів, правильно визначені об'єкт і предмет, гіпотеза, теоретичний аналіз ґрунтовний, здобувач вільно презентує матеріал; зміст презентації не перевантажений слайдами з текстовим матеріалом; у висновку – самостійні ґрунтовні судження, підкріплені доказами, містить посилання на джерела.
Контрольна робота	0	Відповіді неправильні (у тестових роботах)
	0-10	Контрольна робота (опитування) за кожним змістовним модулем.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: У випадку пропуску заняття з поважних причин здобувач зобов'язаний виконати контрольну роботу за відповідною темою у позанавчальний час за погодженням з викладачем. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин.

Політика щодо академічної доброчесності: під час опанування навчальної дисципліни категорично не припускаються будь-які види порушень академічної доброчесності з боку як здобувачів вищої освіти, так й викладача. У разі виявлення та фіксації будь-якого виду порушення академічної доброчесності, до порушника будуть застосовані санкції, передбачені Законом України «Про академічну доброчесність» та внутрішніми нормативними документами Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Політика щодо використання штучного інтелекту: в ході опанування цієї навчальної дисципліни забороняється оприлюднення текстів, зображень, моделей, даних, інших результатів, згенерованих штучним інтелектом, як результатів власної академічної та навчальної діяльності, якщо це не дозволено умовами навчального завдання, а сам цей факт не зазначено в навчальному завданні чи супровідних матеріалах до нього. Під час проходження підсумкового оцінювання використання ресурсів штучного інтелекту забороняється.

12. Питання для підготовки до підсумкового контролю

1. Цінності та основний зміст демократії: загальна характеристика.
2. Основні ознаки демократії.
3. Афінівська модель демократії (Платон, Арістотель).
4. Класична ліберальна концепція демократії.
5. Плюралістична модель демократії.
6. Теорія поліархії Р. Даля.
7. Представницька демократія: сутність та зміст поняття.
8. Характерні риси представницького правління.
9. Ключові принципи демократії та представницького правління.
10. Рівність соціальна і політична.
11. Свобода як одна з важливіших цінностей демократії.
12. Сутнісні особливості свободи слова.
13. Громадські свободи особистості.
14. Поняття політичного інституту: основні підходи до визначення.
15. Парламент як найважливіший інститут представницької демократії.
16. Політичні інститути в системі функціонування представницької влади.
17. Роль виборів в системі демократії.
18. Умови, необхідні для ефективного функціонування представницької демократичної влади.
19. Аксіологічні засади демократичного розвитку.
20. Економічні умови розвитку демократії.
21. Соціальні умови розвитку демократії.
22. Політичні умови розвитку представницької демократії.
23. Вибори, виборчі системи, політичні партії та їхні функції.
24. Роль виборів у демократії
25. Роль громадянської політичної культури в сучасній демократії.
26. Гласність як поняття соціального стану суспільства.
27. Виклики для громадянського суспільства в умовах демократії.
28. Історичні передумови формування громадянського суспільства
29. Персоналізація електорального вибору як виклик демократії
30. Домінанти сучасної громадянської політичної культури.
31. Специфіка сучасних каналів політичної комунікації
32. Громадська думка як вияв масової політичної свідомості.
33. Ключові проблеми та ризики демократичного правління.
34. Чинники низької ефективності представницьких органів влади.
35. Причини поширення популізму в демократичних країнах.
36. Механізми протидії популізму у системі представницької демократії.
37. «Віртуальна політика» як виклик представницької демократії.
38. Механізми підвищення рівня довіри до основних інститутів демократії.
39. Трансформація представницького правління на сучасному етапі глобалізації.
40. Перспективи розвитку демократії.

13. Розподіл балів, які отримують здобувачі

Поточний та періодичний контроль								Підсумковий контроль	Сума балів
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	залік	100
10	10	10	10	2	10	10	10		
Контрольна робота за змістовим модулем 1 (14 балів)				Контрольна робота за змістовим модулем 2 (14 балів)					
54				46					

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
90-100/ зараховано	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.

75-89 / зараховано	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.	правильно вирішив більшість практичних завдань за зразком; має стійкі навички виконання завдання
60-74 /зараховано	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину практичних завдань. Здобувач має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.

14. Методичне забезпечення.

1. Бубнов І.В. Робоча програма навчальної дисципліни «Історія, теорія і практика в сучасній демократії» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності Н5 Водні біоресурси та аквакультура
2. Бубнов І.В. Силабус навчальної дисципліни «Історія, теорія і практика в сучасній демократії» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності Н5 Водні біоресурси та аквакультура
3. Електронний навчальний курс дисципліни «Історія, теорія і практика в сучасній демократії»

Вищезазначене навчально-методичне забезпечення розміщено за посиланнями:

<http://dpt19s.onu.edu.ua/course/view.php?id=46>

15. Рекомендована література

Основна

1. Бадида А.Ю. Соціальна держава в умовах глобалізації / А.Ю. Бадида [Монографія]. Ужгород: РІК-У. 2019. 200 с.
2. Буткалюк Г., Коверко С. Історико-правова генеза парламентаризму в Україні. Подільський науковий вісник. 2019. № 4. С. 107–112. URL: http://pnv.in.ua/images/Magazine/4_2019.pdf#page=107
3. Гончарук-Чолач Т., Томахів В. Історія українських та зарубіжних політичних вчень: навч. посіб. Тернопіль, ВПЦ «Університетська думка», 2025. 228 с.
4. Дизайн публічної політики: навч. посіб. / [С. С. Бульбенюк, В. А. Гапоненко, Н. А. Бабарикіна та ін.] ; за заг. ред. Бульбенюк С. С. ; М-во освіти і науки України, Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана. Київ : КНЕУ, 2025. 146 с.
5. Компас : Посібник з освіти з прав людини за участю молоді. Друге видання / П. Брандер, Л. де Вітте, Н. Гані та ін. Страсбург : Видавництво Ради Європи, 2020. URL: <https://rm.coe.int/compass-2020-ukr-yfdua/1680a23873>
6. Лебідь А., Назаров М. Інструменти громадської участі в Україні : навчально-методичний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2020. 73 с.
URL: https://ppst.sumdu.edu.ua/images/pdf/Posibnik_instrumenty.pdf
7. Міщенко А.Б. Політологія: Навч. посіб. Київ: Видавництво «Ліра-К», 2021. 102 с
8. Політологія: навч. посібн. / Т. В. Гончарук-Чолач, О.М.Рудакевич, В. Я. Томахів, М. І. Гурик, Р. Ю. Чигур / За ред. Т. В. Гончарук-Чолач. Тернопіль: ВПЦ «Університетська думка», 2025. 219 с.
9. Ткачук А., Ткачук О. Що таке демократія? Знати, розуміти, застосовувати. Посібник для молоді і не тільки. Київ : ТОВ «Вид-во

- Юстон», 2020. 96 с. URL: https://www.csi.org.ua/wp-content/uploads/2021/06/shho-takedemokratiya_sajt.pdf
10. Тетарчук І. Дяків Т. Політологія. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Київ: Центр учбової літератури, 2021, 160 с.

Першоджерела:

1. Арістотель. Політика. (переклад з давньогрецької О. Кисилук) К.: Видавництво Соломії Павличко «ОСНОВИ», 2005. 239 с
2. Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика / Пер. з нім. Олександр Погорілий. К.: Основи, 1998. 534 с. URL : <http://litopys.org.ua/weber/wbs.htm>
3. Даль Р. А. Поліархія. Участь у політичному житті та опозиція: пер. з англ. О. Д. Білогородський. Харків, 2002. 216 с
4. Джудіс Д. Великий вибух популізму: як економічна криза змінила світову політику. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2017. 192 с.
5. Дуглас Н., Волліс Дж., Вайнгест Б. Насильство та суспільні порядки. Основні чинники, які вплинули на хід історії: пер. з англ. Тарас Цимбал. Київ: Наш формат, 2017. 352 с.
6. Епплбом Е. Сутінки демократії: підступна спокуса авторитаризму. Київ: HREC PRESS, 2023. 220 с.
7. Кін Джон. Громадянське суспільство. Старі образи, нове бачення./ Пер. з англ.. О. Греценко. К.: К.І.С. АНОД, 2000. 191с.
8. Лок Дж. Два трактати про врядування / Джон Лок; пер. з англ. Олександр Терех, Ростислав Димерець. Київ: Основи, 2001. 264 с.
9. Платон. Держава / пер. з давньогр. Дз. Коваль. Київ: Орієнтир, 2017. 336 с.
10. Фукуяма Ф. Лібералізм і його протиріччя / пер. з англ. Катерина Діса. Київ: Наш Формат, 2023. 152 с.
11. Фукуяма Ф. Політичний порядок і політичний занепад. Від промислової революції до глобалізації демократії: пер. з англ. Тарас Цимбал і Роман Корнута. Київ: Наш формат, 2019. 608 с

Додаткова

1. Аліксійчук О. Аналіз тенденцій міжпарламентської взаємодії України та ЄС. Філософія та політологія в контексті сучасної культури. 2021. № 13. С. 26–34. URL: <https://fip.dp.ua/index.php/FIP/article/view/1067/1214>
2. Демократія: від теорії до практики. Підручник курсу Головний автор та редактор: Гріпп Берроуз, к.: ТОВ "Гнозіс", 2018. 284 с.
3. Громадськість і органи правопорядку: контроль, моніторинг, співпраця. Центр політико-правових реформ (ЦППР), http://pravo.org.ua/ua/about/books/society_law/
4. Ключковський Ю. Б. Принципи виборчого права: доктринальне розуміння, стан та перспективи законодавчої реалізації в Україні. Київ:

- Ваїте, 2018. 908 с.
5. Колюх В. Парламентська республіка в Україні: перспективи й перешкоди. Вісник НТУУ «КПІ» Політологія. Соціологія. Право. 2019. № 43. С. 176–180. URL: <http://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/198128/198373>
 6. Кондратенко О. Ю. Україна у світових рейтингах демократії: монографія. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 176 с.
 7. Криховецький І. Теоретичні підходи до вивчення історії українського парламентаризму. Науково-інформаційний вісник ІваноФранківського університету права імені Короля Данила Галицького : Журнал. Серія Право. № 13 (25). 2022. С. 69–75. URL: <https://visnyk.iful.edu.ua/wpcontent/uploads/2022/06/Криховецький.pdf>
 8. Латигіна Н. Основні критерії, принципи та рівні здійснення демократії // Політичний менеджмент. 2019. №3. С. 81-91.
 9. Петрик В. М., Назаренко О. А., Присяжнюк М. М., Курганевич В. І., Васіліу Є. В., Рябуха О. М., Голев Д. В., Гнатюк С. О., Фесенко А. О. Інформаційна безпека у контексті сучасних технологій інформаційно-психологічного протистояння: навч. посіб. / за заг. ред. О. А. Назаренка і В. М. Петрика. Київ : Центр учбової літератури, 2025. 258 с.
 10. Політика безпеки України: проблеми політичного і державного правління. Прогнозна оцінка, механізми забезпечення: аналіт. зап. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 64 с.
 11. Політичний процес у незалежній Україні: підсумки і проблеми. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2021. 704 с.
 12. Права людини та місцева демократія. Українська Гельсінська спілка з прав людини (УГСПЛ), <https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2017/06/book-3.pdf>

16. Електронні інформаційні ресурси

1. <http://lib.onu.edu.ua> – Наукова бібліотека Одеського національного університету
2. <http://www.nbuv.gov.ua/portal> – Наукова періодика України. Сторінка відкритого доступу Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського
3. <http://www.viche.info> – Сайт журналу «Віче»
4. <http://www.ipiend.gov.ua> – Сайт Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України.
5. <http://www.ucipr.kiev.ua> – Сайт Українського незалежного центру політичних досліджень.
6. <http://www.eprints.library.odku.edu.ua> – Репозитарій ОДЕКУ
7. <http://www.dibu.kiev.ua/> – Національна історична бібліотека України
8. <http://www.nplu.org/> – Національна парламентська бібліотека України

9. https://public.wsu.edu/~hegglund/courses/389/rushdie_new_empire.htm – Інформаційні ресурси в Інтернеті Офіційні веб-сайти органів державної виконавчої влади, інших органів
10. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text> – Виборчий кодекс України. Офіційний портал Верховної Ради України.
11. <http://www.kmu.gov.ua/> Кабінет Міністрів України. Офіційний веб-портал
12. <http://www.rada.gov.ua/> – Верховна Рада України. Офіційний веб-портал.